

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

IX Астана экономикалық форумы аясындағы
**«ЖАҢА ДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА ЖАҢА ИНДУСТРИЯЛАНДЫРУ –
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУІНІҢ ДРАЙВЕРІ»**
жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ

I БӨЛІМ

25 мамыр 2016 ж.

СБОРНИК ТРУДОВ

международной научной конференции молодых ученых
**«НОВАЯ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ КАК ДРАЙВЕР ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА В КАЗАХСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**
под эгидой IX Астанинского экономического форума

ЧАСТЬ I

25 мая 2016 г.

PROCEEDINGS

of the international scientific conference of young scholars
**«NEW INDUSTRIALIZATION AS A DRIVER OF ECONOMIC
GROWTH IN KAZAKHSTAN IN TERMS OF GLOBALIZATION»**
in the framework of the IX Astana Economic Forum

PART I

25 may 2016

Астана, Қазақстан
Astana, Kazakhstan

УДК 338.28(574)(06)
ББК 65.9(5Қаз)-І 551я431
Ж 28

Редакционная коллегия:

Декан Экономического факультета д.э.н., профессор Макыш С.Б.,
Заместитель декана по научной работе, к.э.н., и.о. доцента Бакирбекова А.М.
Заведующий кафедрой «Экономика» к.э.н., и.о. профессора Рахметулина Ж.Б.
Заведующий кафедрой «Финансы» д.э.н., и.о. профессора Садвокасова К.Ж.
Заведующий кафедрой «Туризм» к.э.н., доцент Дуйсембаев А.А.
Заведующий кафедрой «Учет, аудит и анализ» к.э.н, доцент Алибекова Б.А.
Заведующий кафедрой «Менеджмент» д.э.н., профессор Толысбаев Б.С.
Заведующий кафедрой «Экономическая теория и антимонопольное регулирование» к.э.н., доцент
Бабланов Т.К., к.э.н., и.о. доцента Ауелбекова А.К.

Ж28 Жаһандану жағдайында жаңа индустриаландыру – Қазақстанның экономикалық өсуінің драйвері: Жас ғалымдардың халық. ғыл. конф.еңбектер жинағы. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2016.

Новая индустриализация как драйвер экономического роста в Казахстане в условиях глобализации: Сб. материалов межд. науч. конф. молодых ученых. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2016.

Proceedings of the international scientific conference of young scholars «**New industrialization as a driver of economic growth in Kazakhstan in condition of globalization**» Astana, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2016.

ISBN 978-9965-31-762-0

ISBN 978-9965-31-762-0

Халықаралық ғылыми конференциясының еңбек жинағында жаһандану жағдайындағы жаңа индустриаландыру мен экономикалық өсудің өзекті мәселелері қарастырылған.

В сборнике материалов международной научной конференции рассмотрены актуальные вопросы новой индустриализации и экономического роста в условиях глобализации.

The collection of materials in the international scientific conference considers important issues of the new industrialization and economic growth in globalization.

ISBN 978-9965-31-762-0

ISBN 978-9965-31-762-0

УДК 338.28(574)(06)

ББК 65.9(5Қаз)-551я431

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». Астана. 17.01.2014ж www.akorda.kz
2. Гаврилова А.Н., Попов А.А. Финансы организаций .2010-78с.
3. Грачев А.В. Финансовая устойчивость предприятия: критерии и методы оценки в рыночной экономике. 2010-115с.

КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТИҢ АКТИВТІК ОПЕРАЦИЯЛАРЫН БАСҚАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Бейсеуова А.Ә.

Л.Н Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Астана қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: akerke_beiseuova@mail.ru

Банктің дамуы - елдің мүддесі. Қазіргі таңдағы дағдарысты ескерер болсақ, коммерциялық банктердің активті операцияларының жұмыс жүріп жатыр деп айтуға әбден болады. Себебі, сол активті операциялар арқылы несие алып, өз қажеттіліктеріне жұмсап жатыр деп айтуға болады. Сонымен, нарықтық экономикаға көшу жағдайында банктік салада коммерциялық банк әр түрлі операцияларды жүргізу кезінде өзіне қабылдайтын активті операцияларды бақылау дұрыстығының маңызы артады. Банктің активті операцияларын басқарудан алдын оның қаржылық жағдайын аса назар аудару қажет [1]. Қаржылық жағдайын жан-жақты тексерулер барысында мынадай сұрақтар қамтылады:

а) банктің қаржылық жағдайымен жүргізілетін операциялардың саласын анықтау.

Бұл активтер мен қассаны түгендеу, ішкі бақылау шараларын орындауын тексеру, белгіленген тәртіптерді сақтау мен құжаттардың дұрыс жүргізілуі;

ә) басқару сапасын бағалау, олар мыналарды қамтиды:

- операторлар жағынан басшылықтың бақылауын бағалау;
- банк басшылығына берілген құзіреттер мен олардың жүзеге асу тәртібін зерттеу;
- қызметкерлердің қызметке сәйкестігін және қайта дайындау тәртібі;
- иерархиялық құрылым мен екі жақты бақылау.

б) заңдар мен инструкцияларды сақтауына бақылау жасау.

Құжаттар мен заңдардың және белгіленген әдістердің сақталуын тексеру;

в) бухгалтерлік есеп беруді жүргізудің дәлдігі.

Аудиторлық тексеру нәтижесінде алынған санкциялар мен рекомендацияларды сақтау, келісімдер бойынша құжаттарды жүргізудің дәлдігін және дұрыстығын бағалау.

г) активтердің сапасын тексеру.

Операторлар кеңесімен жасалған несие саясатының толықтығы мынадай бағыттарды қамтиды:

- жеке тұлғалар мен компанияларға берілетін несиелердің қатынасы;
- банктер үшін қолайлы бағалы қағаздардың түрлері;
- бағалау тәртібі;
- несиелердің шекті көлемі;
- несиені бағалау әдістемесі;
- несиенің қайтарылуы мен несиелік қабілеттілігін бақылау;
- несиенің «ескіруі», пайыздардың тоқтатылуы мен несие бойынша шығындарды жабу үшін резервтерді құру.

д) банктің төлем қабілеттілігін бағалау. Бұдан кейін банктің төлем қабілеттігі мен банк балансы бағаланады [2]. Бұл әдетте банктің жоғары менеджментімен және аудиторлық жеке-жеке қарастыруды қамтиды.

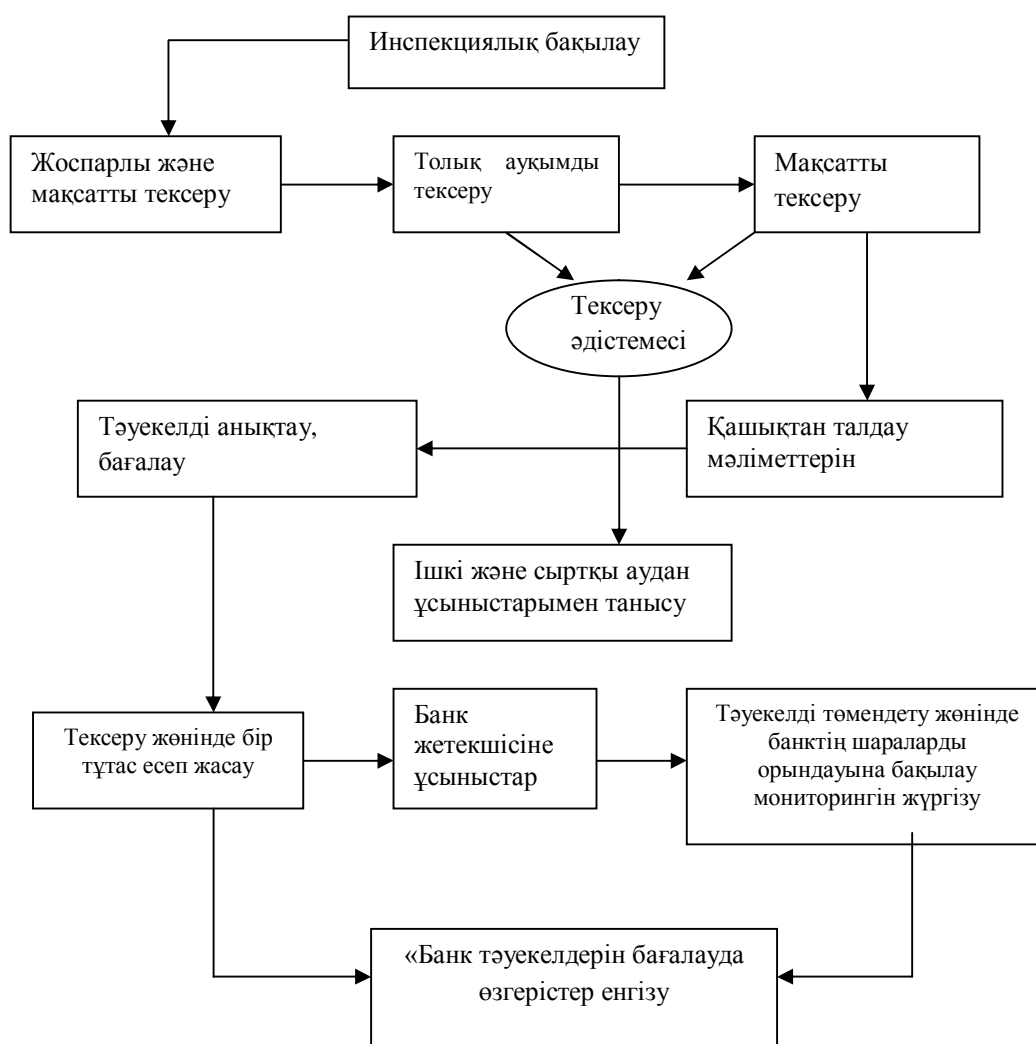
Бұл бақылауды түрлі әдістер арқылы жүргізуге болады. Мысалы, қазіргі коммерциялық банктер активті және пассивті операцияларын басқару жұмысын орындайды. Бұл екі түрлі операция бір бірліктің екі қарама-қарсы жақтары секілді көрінеді, себебі, пассивтік операциясыз активті операцияның болуы мүмкін емес, ал активті операциясыз пассивтік операцияның мәні де жоқ. Алайда, жүзеге асырылатын банктік операцияларының барлығы, күмәнсіз, бір мақсатты көздейді – табыстың өсуі және шығынның кемуі. Банктің тартылған қаражаттары активтік операциялар, оның ішінде несиелік операциялардың 90%-ға деген ресурстар қажеттігін қанағаттандырады. Банктер заңды және жеке тұлғалардың уақытша бос қаражаттарын тарта отырып, коммерциялық банктер халық шаруашылығының қосымша айналым қаражаттарына деген сұранысымен қатар халықтың тұтыну қажеттілігін қанағаттандырады [3].

Банктердің тартылған қаражаттары депозиттер және депозиттік емес тартылған қаражаттар болып бөлінеді. Депозиттер банк үшін бірден-бір арзан ресурс көзі болып табылады.

Депозит – бұл клиенттердің (жеке және заңды тұлғалардың) банктегі белгілі бір шотқа салған және өздері пайдалана алатын қаражаттары.

Шетелдік банктік тәжірибеде алып тастау тұрғысынан қарағанда депозиттер:

- Талап еткенге дейінгі депозиттер
- Мерзімді салымдар
- Жинақ салымдары деп ажыратылады.

Талап еткенге дейінгі депозиттер белгісіз уақытта салымшылардың ағымдағы, есеп айырысу шоттарында болатын ақшалай қаражаттар, олар банкті алдын ала ескертусіз кез келген уақытта салымшылар мен алынуы, немесе басқа шотқа аударылуы мүмкін. Әдетте банк талап еткенге дейінгі салымдар бойынша ең төмен пайыз төлейді немесе мүлдем сыйақы төленбейді. Талап еткенге дейінгі депозиттер бірінші кезекте ағымдағы есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін арналған [4].

Мерзімді салымдар белгілі бір айдан жоғары мерзімге орналастырылады. Салымшы үшін ақшаларды ұзақ мерзімге салудың мәні жоғары пайыздарды табу болып табылады. Сондай-ақ банк үшін бұл депозит тиімді. Мерзімді салымдар меншікті мерзімді салымдап және кері алу туралы ескертуі бар мерзімді салымдар болып бөлінеді.

Жинақ салымдарының кеңірек тараған түрі кәдімгі жинақ шоты немесе жинақ кітапшасы бар шот деп аталатын жинақ салымы. Шот иесі шотқа ақша салу, одан кері алу үшін жинақ кітапшаларын міндетті түрде ұсынуы керек.

Коммерциялық банктердің активті операциялары келесідей түрлерге бөлінеді:

1. Несиелік операциялар;
2. Инвестициялық операция, яғни бағалы қағаздар бойынша;
3. Қаржылық операциялар (лизинг, факторинг, форфейтинг);
4. Кассалық операциялар
5. Делдалдық-комиссиондық операциялар.

Коммерциялық банктердің екінші басты қызметі – экономиканы және халықты несиелендіру [5]. Бұл қызмет банктік қызмет көрсету аясындағы маңыздыларға және банктің активті операцияларына жатады. Банктің несиелік операциялары негізінде несиелік портфель құрылады. Банктің несиелері біршама табысты және тәуекел дәрежесі де жоғары болып табылады. Несиелік операция банктің операцияларының жалпы басым бөлігін (80%) құрайды [6]. Бұл мақаладан түйетініміз, қазіргі нарық заманында банктегі активті операциялар халық үшін маңызды. Сол активті операцияны дұрыс басқара алатын болсақ, халық үшін тигізер пайдасы мол деп айтуға болады.

Әдебиеттер:

1. Вендров А.М. Проектирование программного обеспечения экономических информационных систем. Учебник, М: Финансы и статистика, 2000-352б
2. Управление финансовыми рисками. Учебное пособие для подготовки к сдаче международного экзамена FinancialRiskManager (FRM), Москва, исследовательская группа “РЭА – Риск- Менеджмент” 2003-283б
3. «Банковское дело» Лаврушина О.И. ФиС, 1998.
4. «Банковское дело» Платонов В.И. Хиггис М. Москва: Консалт Банкир, 1998
5. «Банковское дело» под ред. Сейткасымова Г.С. Алматы: Қаржы-қаражат, 1998ж
6. Кондрашов Ю.Н. Введение в проектирование автоматизированных банковских систем, учебное пособие,-М.: Финансы и статистика, 1996.

ҚАЗАҚСТАН БАНКТІК ТӘЖІРИБЕСІНДЕ «ЖҰМЫС ЖАСАМАЙТЫН» НЕСИЕЛЕР ҚОРЖЫНЫН БАСҚАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бекмұрат Д.Б.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Астана қ., Қазақстан Республикасы
E-mail: danajan_b@mail.ru

Несие қоржыны бұл несиелік тәуекелдің әр түрлі факторларына немесе олардан қорғану тәсілдеріне байланысты критерилер бойынша жіктелетін несиелер жиынтығын білдіреді [1].